№ 118 Յուլիսի 20 (Օգոստոսի 1) 1879 Յուլիսի 20 (Օգոստոսի 1) № 118

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ կէս տարվանը 6 ռուբլ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Մշակ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օգնենք։ — Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Ախալքալաքից։ Ներքին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ «Մասիսի» թղթակցութիւնը։ Նամակ Թիւրքիայից։ — Խառն լուրեր։ — Յայտարարութիւններ։ — Տեղեկացոյց։

ՕԳՆԵՆՔ

—

Մի ծանր և տաղտկալի լուրթիւնից յետ կարելի եղաւ վերջապէս լսել հայկական աշխարհից մի շարք ուրախաւէտ լուրեր. մէկ կողմից անգլիական ազատամիտ կուսակցութիւնը սկսեց նորից քքրել հայոց խնդիրը, միւս կողմից Կ. Պոլսի ազգային ժողովը դարձրեց Հայաստանի վրա եւրոպական թերթերի ուշադրութիւնը։ Կարճ ժամանակում քանիցս անգամ ժողովի յայտնած հանդիսաւոր բողքները և պահանջը, Ներսէս պատրիարքի բռնած ազդու և կտրուկ ընթացքը, մեծ պետութիւններին ուղղած նորա պաշտօնական յիշատակագիրը, որ առաջնէ դիպլոմատիական դոկումէնտ է հայոց նորածին քաղաքական ասպարիզի մէջ, բաւական կեանք սփռեցին Հայաստանի մեռեալ հորիզոնի վրա և հանգստացրին նոցա, որոնց վհատութեան տագնապը էլ չափը անցնելու վրա էր։ Եթէ ուրախալի է որ հայկական հարցը այնչափ կարևորութիւն է ստանում որ կարողանում է մատի մի բաւական հաստ փաթաթան գառնալ անգլիական պարլամէնտում կուսակցութիւնների ներքին մաքառման մէջ, եթէ մբխիթարական է տեսնել որ 61 յօդուածը ձևանում է մի անկուլ ոսկր կոնսերվատիւ մինիստրութեան համար, եթէ ուրախալի է որ մեր ազգի վիճակը շարունակում է օրից օր աւելացնել այնպիսի եռանդոտ ջատագովների թիւը ինչպէս լորդ Գրանվիլ, Կարնարվօն, Արգայլեան դուքս և ուրիշները, առաւել ևս նշանաւոր է, առաւել ևս մխիթարական, երբ Կ. Պոլսի ազգային ժողովը ձգտում է մտնել մի նոր, աւելի լայն, քաղաքական գործունէութեան մէջ, ձգտում է ստանալ մի նոր դրութիւն միջազգային պաշտօնական աշխարհում և բրռնել մի ներգործական և աւելի ինքնուրոյն ուղղութիւն Թիւրքիայի կառավարութեան առաջ։ Իր այս վճռողական քայլով ազգային ժողովը որոշել է, ըստ երևութին, կամ բոլորովին դադարեցնել իր առաջվայ կրաւորական դերը և կիսամեռ գոյութիւնը, կամ թէ միանգամից քանդել այն կապերը, որոնցով սեղմած են նորա բազուկները։

Բերլինի կոնգրէսը պատելով հայ պատուիրակներին 61 յօդուածով, ճանաչեց այդպիսով հայ ազգի քաղաքական իրաւունքը խօսել Եւրոպայի հետ իր ներկայացուցիչների լեղուով, ուրեմն ազգային ժողովը ինչպէս ազգը ներկայացնող մի հաստատութիւն անհրաժեշտ իրաւունք պիտի ունենայ մտնել կաբինետների հետ անմիջական յարաբերութիւնների, էլ զանց անելով այն հանգամանքը, որ այդ հաստատութիւնը Սուլթանի պարգևած արտօնութիւնների վրա է կանգնած։ Եթէ Սուլթանը ուզէ էլ փշրել իր շինածը, յետ առնել իր տուածը, Բերլինի աւագաժողովից յետ նա էլ չը պիտի կարողանայ այդ անելու, վասն զի հայերի ազգային ներկայացուցչութեան իրաւունքը կնքվեց արդէն ամբողջ Եւրոպայից։ Եւ եթէ ազգից բռնած նոր ընթացքը հիմնված օրէնքի և իրաւունքի վրա, չը պաշտպանէ անգլիական այժմեան մինիստրութիւնը կը պաշտպանեն ուրիշ աւելի անկողմնապահ տէրութիւնները։ Ինչպէս կը վերջանայ արդեօք հայերի արած այս մեծանշան քայլը կը տեսնենք շուտով, թէպէտ ի հարկէ Թիւրքիան չը պիտի խնայէ ոչինչ միջոցներ խեղդել գործը նոյն իսկ սկզբում։ Վստահութիւնը, որը առաջ է գալիս պահանջի արդարութիւնից, մի վայրկեան ևս չը պիտի թողնէ հայերին, որոնք կորցնելով իրանց գործը վտանգի կենթարկեն բոլոր ապագան։ Ի նկատի առնելով ազգային կեանքի այս մեծ ճգնաժամը չենք կարող չը կոչել Աստուծուն «խափանի՛ր վտանգը Տէր» խօսքերով, իսկ միւս կողմից անկարելի է չը հրաւիրել Ռուսահայերին որ նոքա էլ չը մնան անտարբեր դէպի մի այսչափ նշանաւոր գործ, այլ չը խնայեն իրանց օգնութիւնը Թիւրքիայի մէջ միակ դերի քրիստոնեաներին։

Մեծ անիրաւութիւն կը լինի մեր կողմից ձեռքերը ծալած նայել թէ ինչպէս են տանում Կ. Պոլսի ազգայինները իրանց շալակած բեռը և ոչինչ հոգացողութիւն չունենալ այդ ծանրութիւնը թեթևացնելու համար։ Ուրեմն համակրողը թող շտապէ։

Գ. Նիկողոսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

—

7 յուլիսի

Մի այսպիսի արկածային տարի շատ հազիւ է պատահում։

Մի կողմից հրդեհները ամբողջ քաղաքներ մի քանի ժամում փլատակների կոյտ են դարձնում և դեռ երէկ նրա հարուստ ու ուրախ բնակչին այսօր բաց օդի տակ և կտոր հացի կարօտ են թողնում, իսկ միւս կողմից, հեղեղները, կարկուտը, մարեխը, մուկը, երաշտութիւնը կարծես մի դաշնակցութիւն են կազմել և սով են սպառնում մեզ։

Վերեր յիշված ժողովրդական թշուառութիւնների երկուսից տանջվում է այժմ մեր գաւառը, երաշտութիւնից և մկից։

Փող վաստակելու դաղափարից դրդված, ոչ թէ միայն քաղաքացիք, այլ գիւղացիներ ևս սկսել են հաց գնել։ Հացի գինը ոչ թէ օրերով, այլ ժամերով է բարձրանում և ահա մի ամսվայ միջոցում 15-ից մինչ 25-27 ռուբլ դարձաւ հացի սօմարը։

Այնպիսի շոք և տօթ էր կանգնած այստեղ, որ դժուարացնում էր մարդս շնչառութիւնը, դաշտերի վրա դալար խոտը և ցանքը համարեա վառված էին, ժողովուրդը եկեղեցիներում հսկումներ էր կատարում և ահա երկինքը գթաց մեր վրա և յորդ անձրև պարգևեց մեզ։

Թեմական վերատեսուչ պ. Գ. Բարխուդարեանց այցելելով մեր քաղաքը, հաւաքեց մի քանի հակացող անձինք և յայտնեց որ ուսումնարանը տարեկան 3000 ռուբլ եկամուտ ունենալով դեռ 2000 ռուբլ ևս հարկաւոր է, որպէս զի նա կարողանայ Թիֆլիսից ուսուցիչներ ուղարկել և բանալ 2 պատրաստական և մի առաջին դասարան։

Երկար խորհրդակցութիւններից յետոյ, որոշեցին 15 օրվայ միջոցում եթէ կամ ստորագրութիւններ բաց անելով, կամ մի այլ միջոցով կարողանան ձեռք բերել յիշեալ գումարը, տեղեկացնեն պ. վերատեսչին, որպէս զի նա ուղարկի ուսուցիչներ, իսկ եթէ ոչ, մենք հարկադրված պէտք է լինենք օգտվել մի և նոյն պրոգրամայով։ Ահա հինգերորդ օր է ինչ պ. վերատեսուչը գնացել է այստեղից, բայց դեռ ոչինչ չէ սկսվել...

Մենք պ. վերատեսչին ևս ասացինք և այժմս էլ կրկնում ենք մեր համոզմունքը, մեր կարծիքով, ժողովրդին պակասում են գործին սկզբնաւորութիւն տուող անձինք, եթէ այդ անձինքը լինեն և դոցա բարեխղճութեան վրա համոզված լինի ժողովուրդը նա խնայելու չէ իր փողերը նուիրելու մի այդպիսի հանրաշահ գործին։ Թղթակցի մի նուիրական պարտքն է դարձնել այն պարոնների ուշադրութիւնը յիշեալ վերջին տողերի վրա. թող նոքա անցեալ տարվայ նուիրատուութիւնների անյաջող ելքի պատճառով չը յուսահատվեն, իսկ նրանք որոնք անցեալ տարի մեծ մեծ խօսում էին և համալսարանում աւարտածներին ուսուցիչ կամենում ունենալ, թող նոքա ևս կարելութեան չրջանակից չը դուրս գան, այլ ձեռք ձեռքի տուած միաբան սիրով աշխատեն կատարելու համար մի ամենաանհրաժեշտ կարեոր պիտոյք։

Մեր կարծիքը մեծ է որ մեր քաղաքակիցները կը բարեկարգեն մեր դպրոցը, որին անհամբերութեամբ սպասում ենք։ Պ. Բարխուդարեանց յանձնել է հայր Խորէն քահանայ Բարաղեանցին հաւաքել ժողովուրդը և խօսել ձեռնարկելիք միջոցների վրա։ Մինչ ցայժմ արժանապատիւ քահանան ոչինչ արած չէ, ինչին է սպասում արդեօք։

***

—

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Թէպէտ մի քանի օր առաջ բաւական անձրևներ եկան քաղաքում, դարձեալ սաստիկ շոք է։ Յուլիսի 9-ին մեռելոցի օրը ախալքալաքեցի երիտասարդները կատարեցին եկեղեցում հանդուցեալ Ստեփաննոս Նազարեանի հոգեհանգիստը։ Հանդիսին ներկայ էին երկսեռ դպրոցների աշակերտները։ Դագաղի վրա դրված էր հանդուցեալի պատկերը վարդերով չրջապատված։ Հանդիսի ժամանակ պ. Խ. Մառանկոզանց մի ճառ կարդաց, որով նկարագրեց հանդուցեալի կենսագրութիւնը։ Մի ուրիշ ճառ ևս կարդացվեցաւ հանդուցեալի մասին։»

—

Մեզ գրում են ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ. «Այստեղի ազգատանոցում եկած տնանկները և արհեստաւորաց դպրոցի աշակերտները ամենքը հիւանդացած են։ Յունիսի 29-ին ճաշելուց յետոյ ամենքը սկսում են փսխել մինչև կիսամեռ ընկնում են։ Կանչված բժիշկը հիւանդներին վտանգաւոր դրութեան մէջ է գտնում։ Ասում են, որ հիւանդութեան պատճառը վատ կերակուրն է եղել, որի համար պաշարի գնելը մի պահապանի է յանձնված։»

—

Ընթերցողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք ներկայ համարում տպված Թիւրքիայի Նամակի վրա։ Այդ նամակի վերջում տեղեկութիւններ է տուած Կ. Պոլսի դերասանների և նրանց քաջագործութիւնների մասին։ Մեր թատրոնական գործը յանձնվում է այնպիսի մարդկերանց, որոնք դերասանուհիներին ծեծելու արհեստի մէջ վարժված են։ Պ. Հայկակ ասում է որ պ. պ. Ֆասուլէճեան և Ադամեան Կ. Պոլսի միակ օրինաւոր հայ դերասաններ են։ Պ. Ֆասուլէճեանի անընդունակութեան հետ Թիֆլիսի հասարակութիւնը վաղուց ծանօթ է, եթէ պ. Ադամեանն էլ նրա նման է, հայ ներկայացումների ժամանակ հասարակութիւնը մեծ զուարճութիւն կունենայ, էլ չի ասվի։ Դեռ այդ երկուսը Կ. Պոլսի ընդունակ հայ դերասաններ են, իսկ եթէ միւսներից էլ բերեն այն ժամանակ ինչ կը լինի։ Մենք ի զուր չասացինք, որ թատրոնական կոմիտեոր երևակայական ցնորքների ետևից է ընկած։ Ի զուր չէ, որ մենք իդիոտներ ենք համարում այն մարդկերանց, որոնք յանդգնում են ասել, որ պոլսեցի թեթևսօլիկները պէտք է կրթեն մեր նոր սկսող դերասաններին։ Մենք չենք զարմանայ, եթէ մի ներկայացման ժամանակ յանկարծ կը լսենք դերասանուհիներից մէկի լացը, որ իր վրա կը փորձէ պոլսեցի կրթիչների բազուկների ոյժը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՍԻՍԻ» ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Պարտ կը համարիմ հրապարակաւ շնորհակալութիւնս յայտնել Վանայ կուսակալու-

թեան Մուավին Վսեմ. Աղաթօն Մկրտիչ էֆէնտին որ «Մէճլիսի Իտարէյի» անդամնե-րէն Գալճեան Վսեմ. Գէորգ պէյի և «Թէմ-եիդի-Հուզուզի» և «Իսթինաֆի» ժողովոց անդամ և կուսակալին անձնական դանձապետ Տիրացուեան Յակոբ էֆէնտիի և մեր ազգային Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն Թէրզի-պաշեան Յարութիւն էֆէնտիի ընկերակցու-թեամբ, երէկ այցելեց Արարատեան ընկերու-թեան վարժապետանոցին։ Արարատեան սա-ներ ազգային երգերով դիմաւորեցին այդ բարձրաստիճան Հայ պաշտօնատարներն, և Բ. դասարանի աշակերտներէն Պ. Մկրտիչ Թէր-լէմէզեան կարդաց մի սղերգ, զոր ինքն պատրաստած էր, առ Վսեմ. Աղաթօն է-ֆէնտին ուղղեալ։ Նորին վսեմութիւնն իւր բարձրաստիճան ուղեկիցներով միասին բաւա-կան ժամանակ քննեց և խրախուսեց աշա-կերտներն։ Բ. դասարանի աշակերտներուն կարողութիւնը ճշդիւ իմանալու համար ա-ռաջարկեց իւր ներկայութեան անմիջապէս մի բան գրել հետևեալ քաղաքական նիւթին վրայ, թէ վերջին Արևելեան պատերազմն ինչպէս ծագեցաւ և ո՞ւր յանգեցաւ։ Հաղիւ տասը րոպէ անցաւ և ամեն աշակերտներ ներ-կայացուցին իրենց գրածը։ Այդ գրուածնե-բէն ընտրելագոյնը Արարատեան վարժապե-տանոցի Բ. դասարանի աշակերտներէ Պ. Մ. Թէրլէմէզեանի շարադրութիւնն էր, որ ոճոյն կանոնաւորութեանը և իմաստից կարգաբա-նութեանը պատճառաւ մեծ գոհութիւն պատճառեց ազնուաշուք այցելուաց։

Վսեմ. Աղաթօն և Տիրացուեան էֆէնտի-ներն մի քանի խօսք ուղղելով աշակերտաց մեկնեցան վարժապետանոցէն, քաղցր յիշա-տակ թողլով ամենուն սրտին մէջ։ Աշակեր-տներն խմբովին յուզարկաւոր եղան վերոյի-շեալ էֆէնտիներուն, ազգային երգեր երգելով։

Ահաւասիկ կը յղեմ Ձեզ Վսեմ. Աղաթօն և Տիրացուեան էֆէնտիներուն խօսածներն, և կը խնդրեմ որ ներկայիս մի անկիւն շնորհե-լով Ձեր պատուական օրաթերթի մէջ, բա-րեհաճիք հրապարակ հանել մեր խորին շը-նորհակալութեան զգացումներն։

«Սիրելի աշակերտք։ Ազգին բարոյական ու նիւթական յառաջադիմութեան համար որ-չափ ընկերութիւնք կան ու կը գործեն, ա-սոնց ամենէն ալ զատ յանկեղծ սրտէ շնոր-հակալ ըլլալու և ասոնց միանգամայն ըստ ամենայնի նպաստելու պարտաւոր եմք։ Ուստի այս աւուր ձեզ այցելութեանս առթիւ կը փութամ իմ մասնաւոր և խորին շնորհակա-լիքս յայտնել վարժարանիս հիմնադիր Արա-րատեան ընկերութեան և նպաստել անոր՝ տը-կար կարողութեանս չափովը։ զի նա երկար ժամանակէ 'ի վեր անձանձրոյթ կաշխատի յատկապէս Հայաստան աշխարհի լուսաւորու-թեան համար զանազան քաղաքներ ու գիւ-ղեր դպրոցներ հաստատելով, և այսօր ալ մեր սիրելի հայրենեաց բուն կեդրոնը կը հիմնէ այս հաստատութիւնը, որուն պէտքը 'ի բա-զում ժամանակաց հետէ կը զգար ազգը, և այսպէս Արարատեան ընկերութիւնն այսօր ընդհանուր ազգին համակրութիւնը կը վայելէ։

«Ազգի մը հիմնաւոր դաստիարակութեան օրինաւոր ուղղութիւն մը տալու համար երկու գլխաւոր և անհրաժեշտ միջոցներ կան. ա-ռանց այս կրկին միջոցաց՝ ազգային դաստիա-րակութիւնը թերի է միշտ և ծանրաքայլ, յորոց մին է աղջկանց դպրոց և միւսն է վարժապետանոց։ Այս վերջնոյն հիմնարկու-թեան մեծ փառքը Արարատեան մեծանուն ընկերութեան վերապահելն արժան է և եղաւ։

«Գիտէք արդեօք, սիրելի՛ աշակերտք, այն պաշտօն՝ որուն համար դուք հոս կը պա-տրաստուիք, ո՛րչափ փափուկ ու ծանրակշիռ է։ Որովհետև ինչպէս որ տղայ մը իւր մար-մնական ծնունդն 'ի ծնողաց կընդունի, հո-գեկանն՝ 'ի Հոգւոյն Սրբոյ՝ որ աւազանի մկր-տութեամբ, այնպէս ալ մտաւորական ծնունդը 'ի վարժապետաց կընդունի ուղիղ և մաքուր դաստիարակութեամբ. ըսել է որ ձեզ աշակերտելիք տղայք իրենց բարոյական կեան-քը ձեզմէ պիտի ընդունին, որով պիտի կա-րենան ապրիլ յաշխարհի ազատ կենաց, խա-ղաղ սրտիւ, մաքուր վարուք և պատուաւոր անուամբ։

«Սիրելի՛ աշակերտք, այսպիսի մեծ պաշտօնի մը օր մը արժանաւոր հանդիսանալու և ան-կարօտ ապրելու համար ձեզ բան մը չը պիտի պակսի երբէք, քանի որ բարեբաղդաբար Փորթուգալեան էֆէնտիի նման կանխատես և ձեզ անձնուէր տեսուչ մը ունիք կարգեալ 'ի կողմանէ Արարատեան ընկերութեան։

Ուրեմն դուք եմք լիաբերան. կեցցէ՛ Արարա-տեան մեծանուն ընկերութիւն, կեցցե՛ն անոր նպաստամատոյց ազգանուէր անձինք։»

Մ. Փորթուգալեան

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պոլիս 8 յուլիս

Անգղիոյ լրագրաց ժողովին մէջ հայկական հարց-ի մասին եղած վիճաբանութեանց առթիւ Եւրո-պոյ թերթերու զանազան յօդուածներն «Մասիս» թարգմանելով կը ծանօթացնէ ժողովուրդին. ընա-կան է որ այս յօդուածներն գոհութեան պատճառ են։ Սակայն Հայաստանի ժողովուրդն ինչ կանէ. ինքնավարութեան խնդրոյ մէջ իւր ձայնը պիտի լսուի թէ ոչ։ Անցեալ տարի Լէյարդ կասէր թէ ինքնավարութեան գաղափարը Պատրիարքի մտաց ծնունդն է և թէ հայ ազգը մի այդպիսի փափագ չէ տածած։ Մեզ անկ է ցոյց տալ թէ Պատրիարք և ժողովուրդ տարբեր կարծիք չունեն։ Բարենո-րոգմանց խորհրդարանական յանձնախումբը կը ջանայ լաւ ուղղութիւն մը տալ Հայաստանի հայոց փափագանց և կարծեաց։ Նախորդ նամակաւ հաղորդած էի թէ Կարնոյ ժողովրդի երեսփոխանք յայտարարեր են բարեկարգութեանց համար գացող յանձնաժողովոյ թէ տեղական ինքնավարութեամբ միայն բարեկարգութիւն կրնայ յուսացուիլ։ Հայաս-տանի մայրաքաղաքի այդ յայտարարութիւն մեծ նշանակութիւն ունի. մանաւանդ երբ միւս գաւառ-ներն ալ, ինչպէս վստահ եմք, Կարնոյ օրինակին հետևելով նման առաջարկութիւններ մատուցանեն։ Մինչև ցարդ Պատրիարքի դիւանագիտական խոր-հուրդներն և միջոցներն էին որ հայկական խնդրոյ այսքան կարևորութիւն ընծայեցին եւրոպական դահլիճներու առաջ. բայց երբ Պատրիարք նոյն իսկ Հայաստանի ժողովրդէն զօրաւոր նեցուկ գտնէ իւր խորհրդոց այն ատեն անչուշտ ուրիշ ազդեցու-թեամբ կը խօսի և կը գրէ։ Երէկ երեկոյ հեռագիրն մեզ հաղորդեց թէ Անգղիոյ երեսփոխանաց ժողովին մէջ պ. Պուրք ասէր է թէ, Բ. Դուռը մօտերս երկու քօմիսէր «ղրկեց Հայաստան քննե-լու համար թէ Արևելեան-Ռումելիի կազմական կա-նոնագիրն արդեօք Հայաստանի մէջ ալ կրնայ գոր-ծադրուիլ։»

Բ. Դուռը թէպէտ այսպիսի պաշտօնով քօմի-սէրներ չէ խրկած, բայց մենք պ. Պուրքի յայտա-րարութեանը կարևորութիւն ընծայեմք և ամեն կերպով աշխատեմք որ այդ յայտարարութիւնը իրականութիւն գտնէ։ Այս առթիւ մասնաւոր ու-շադրութեան արժանի է Կարնոյ մատուցած ծա-նուցագիրը բարեկարգութեանց նկատմամբ։ Այդ ծանուցագրի համառօտութիւնը ահաւասիկ կը հա-ղորդեմք «Մշակի» ընթերցողաց։ Մեր թերթերը տակաւին չը հրատարակեցին զայն և չեմք գի-տեր թէ պիտի կարենան հրատարակել. հաւանօ-րէն դորա թարգմանութիւնը «Daily Nevs»-ի մէջ գտնէք։ Երբ կառավարութեան կողմէ յանձնաժո-ղովն Հայաստան կերթար, Կարնոյ ժողովուրդը անպատրաստ չը գտնուելու համար մի քանի բա-նիբուն անձերէ յանձնաժողով մը ընտրեց, որոյ կը նախագահէր առաջնորդն և պատրաստեց այդ ծրագիրն, զոր առաջնորդը ում անկ է յանձնելէ յետոյ պարտաւորեցաւ հրաժարական տալ, և ազ-գային վարչութիւնը չընդունեց։

Բարենորոգմանց ծրագիրն երկու մասի կը բա-ժնուի. ա. մասը մի յառաջաբան է, յորում կը ուսնուին Հայաստանի չարեաց պատճառներն, բ. մասն կը պարունակէ 46 յօդուածներ որք կը պատկանին գործադրուելիք բարեկարգութեանց։

ա. Մասը 7 յօդուած կը պարունակէ որոց հա-մառօտութիւնն հետևեալն է։

ա. Հայաստանի մէջ կառավարութեան պաշտօ-նի կոչված են միայն տաճիկներն, վարչական բո-լոր գործերն նոցա յանձնուած են. մինչև իսկ քիւր-դերն բարձր պաշտօններ կը ստանան, իսկ հայք զրկուած են յամենայնէ։

բ. Թէպէտ տէսթուր (օրինագիրք) մը կայ, սա-կայն դա տաճկաց կրօնական օրէնքն հիմ ունի. դատաւորք և պաշտօնեայք կամ կ. Պոլսէն ընդունած հրահանգաց համեմատ կը շարժին, կամ քմահաճ կերպով կը գործեն։

գ. Վերաքննութեան և նախնական դատարա-նաց նախագահութիւններն նայիպներու (տաճիկ կրօնաւորներ) յանձնուած է, որք թրքաց Շէրքի (սուրբ օրէնք) համաձայն կը դատեն և կը վճռեն։ Դատաւորաց խիստ քիչ ամսական կը տրուի։

դ. Օրէնքներն միայն թուրքերէն լեզուով են, ո-րով հայ ժողովուրդը չը հասկնար, և դատաւոր ու պաշտօնեայ ըստ կամս կը գործեն։

ե. Ոստիկանութիւնը փոխանակ աւազակներն և մարդասպաններն ձերբակալելու, նոցա պաշտպան կը հանդիսանայ։

զ. Տրոց բաշխումը ապօրինաւոր է. բոլոր բե-ռը հայոց վրայ կը ծանրանայ. զինուորք ձրի հայոց տուներն կը բնակին, հոն կուտեն և կը խմեն, մանաւանդ երբ բանակներու փոխադրութիւն կըլ-լայ։

է. Նահանգին հասոյթէն խիստ չնչին մաս մը միայն կը գործածուի հասարակաց շինութեան և կրթութեան։

ը. Հողային կալուածներն ապահովութիւն չու-նեն, և միշտ թէ հողատէրի ձեռքէն կը խլուին և թէ ծանր տուրքերու ներքև ընկճուած են։

թ. Իսլամ կրօնից պաշտօնեայք մոլեռանդ լի-նելով մեծամեծ չարիք կը հասցնեն հայ ժողովրդին, հետևեալ կերպերով.

1. Կրօնական պաշտօնեայք ամեն կողմ քրիս-տոնէից դէմ ատելութիւն կը քարոզեն, և զանոնք հալածելն ու կողոպտելն իրը առաքինութիւն կու-սուցանեն։

2. Քրիստոնեայներն տառապեցնող կրօնաւորք և յափշտակողք պատիւ կը գտնեն։

3. Քիւրդերի ցեղերու մի քանի գլխաւորներն 1869 և 1875 կաքսորուին, բայց յանկարծ ազա տութիւն գտնելով, կուգան և աւելի սաստիկ կերպով իրենց վրէժն կը լուծեն ժողովուրդէն։

4. Քիւրդ ցեղերն զանազան տեսակ են, սպա-ռաղինեալ և աներկիւղ ամեն չարիք կը հասցնեն ժողովուրդին։

5. Ձերբեղք և այլ խուժտուժք օր ըստ օրէ կը բազմանան։

6. Արդարութեան հակառակ ժողովուրդը իւր տուրքէն չորս տարապարհակ աշխատութեանց կը դատապարտուի առանց վարձուց կամ քիչ անգամ խիստ չնչին գնով մը։

7. Բանտերու մէջ քրիստոնէից վրա ամեն տե-սակ բռնութիւն ի գործ կը դրուի և մինչև ան-գամ չարչարանաց ներքև կը մեռնին։ Ահա այս է յառաջաբանի համառօտութիւնը. միայն կրնամք ասել որ վերջին յօդուածն ուրիշ կերպով պէտք էր բաժանուիլ. ինչ և իցէ։ Այս յառաջաբանը որոշ գաղափար մը կուտայ, համառօտիւ, յստակ ոճով Հայաստանի տառապանաց։ Հոն ակներև կը տես-նեմք թէ բոլոր չարեաց պատճառն թիւրք կառա-վարութիւնն է. թէ քիւրդք մեղապարտ չեն, զի կառավարութեան կողմէ քաջալերութիւն և պաշտ-պանութիւն կը գտնեն, և բնական է որ անկէ դրդում կընդունին։ Մթթէ հարկ է ասել որ թիւրք կառավարութեան այս վարչական յոռի ընթացքն դիպուածոյ արդիւնք չէ, այլ խորին կերպով մտա-ծուած յատակագծի մը գործադրութիւնը։

Դամք բ. մասին թէ ինչ բարեկարգութիւնք հար-կաւոր են Կարնոյ նահանգի համար և որ 5 գլխոց բաժնուած է, զոր կը ներկայացնեմք համառօտա-բար։

Ա. վարչութիւն

Յօդ. 1. Կարնոյ նահանգի կուսակալն կընտրուի Կ. Պոլսոյ նախարարաց ժողովէն. ընտրեալ կուսա-կալի համար հայոց Պատրիարքի կարծիքն պէտք է առնուի. կուսակալի պաշտօնավարութիւնը որո-շեալ ժամանակի համար պէտք է լինի, և զի փոր-ձով տեսնուած է թէ թիւրք կառավարիչք անկա-րող են կառավարելու, Կարնոյ նահանգապետը մի հայ պէտք է լինի. նոյնպէս պէտք է հայ լինեն Կարնոյ նահանգիշխաւ որ քաղաքաց միութիւնքն։

Յօդ. 2, 3, 4. Միութիւնք և կառավարական զանազան պաշտօնեայք հայ և թիւրք պիտի լինեն հաւասարապէս. (երեք յօդուածներն ճանրաման կը բացատրեն ընտրութեանց եղանակն։)

Յօդ. 5. Կրթութեան պաշտօնեայ մը պիտի լինի, որ կրթութիւնը և երկրագործութիւնն ու արհեստ-ներն ծաղկեցնելու պաշտօնն պիտի ունենայ։ Սոյն պաշտօնէին ընտրութիւնը ընդհ. կառավարչի ընտրութեան նման պիտի լինի։ Վարչական ժողով մը պիտի ունենայ կէս հայ կէս թիւրք իսլամ անդամներէ։

Յօդ. 6. Քաղաքի վարչական ժողովը կէս հայ և կէս իսլամ թիւրքէ կը բաղկանայ։ Վարչական պաշտօնեայք և նայիպներն ձայն չունեն այս ժո-ղովոյ մէջ։

Յօդուած 7, 8, 9. Սոյն յօդուածներն կը բացա-տրեն թէ ինչպէս ամեն գաղայ և սանճագ (նա-հանգի ստորաբաժանումներն) վարչական ժողովներ պիտի ունենան հայ և թիւրք իսլամ տարերքն երէ բաղկացեալ, թէ ինչ պիտի լինի նոցա աշխատու-թիւնը և ինչպէս ընտրութիւնը։

Յօդ. 10. Կարնոյ ընդհ. ժողովը կը բաղկանայ կէս հայ և կէս թիւրք իսլամէ, կը քուէարկէ նահանգի պիւճէն (կը թուէ իւր իրաւունքներն և պարտքերն)։

—

Բ. Դատարանք

Յօդ. 11. Կարնոյ մէջ է նահանգի վերաքննու-թեան ատեանը, 6 անդամներէ բաղկացեալ կէս հայ կէս թիւրք իսլամ։ Ատենի նախագահի ընտ-րութիւնը ընդհ. կառավարչի ընտրութեան նման կըլլայ։

Յօդ. 12. Կարնոյ քաղաքի նախադատ ատեանը 6 անդամէ կը բաղկանայ կէս հայ կէս թիւրք իսլամ։ Եթէ վերաքննութեան ատենի նախագահն հայ է, նախադատի նախագահն թիւրք պէտք է լի-նի, և փոխադարձաբար։

Յօդ. 13. Սանճագներն ունեն նախադատ ատեան-ներ նման քաղքին. նայիպներն չեն կրնար մաս-նակցել. եթէ միութիւնքը հայ է, նախադատ ա-տենի նախագահն թիւրք իսլամ կը լինի, և փոխա-դարձ։

Յօդ. 14. Ամեն դատարան պիտի ունենայ իւր ընդ. փաստաբանը (Procureur géneral որ անկա-ղողներու, անտէրերու դատին պաշտպան պիտի լինի։

Յօդ. 15. Գաւառներու նախադատ ատեաններն չորս անդամէ բաղկացեալ են. նախագահութիւն նման 13 յօդուածոյ։

Յօդ. 16, 17, 18, 19. Սոյն յօդուածներն կը պարունակին առևտրական դատարաններու կազ-մակերպութիւնը, նոցա պաշտօնի ժամանակն, ան-դամոց ընտրութեան եղանակն և զանազան հան-գամանքներ։

Յօդ. 20, 21. Սոյն յօդուածներն կը պատկանին հարցաքննիչներու ընտրութեան և նոցա պարտուց։

—

Գ. Ոստիկանութիւն

Յօդ. 22. Տեղական ոստիկանութիւնը (Gendar-merie) կը բաղկանայ կէս հայ և կէս թիւրք իս-լամէ. չէրքեզ և քիւրդ տարերք չեն կրնար մաս-նակցել ոստիկանութեան։

Յօդ. 23. Ոստիկանութեան առաջին հրամանա-տարներն պէտք է եւրոպացի լինեն, իսկ երկրոր-դականներն տեղացի։

—

Դ. Տուրք

Յօդ. 24. Տուրքերն պիտի պահանջուին ժողո-վուրդի կարողութեան համեմատ։

Յօդ. 25. Նոր տուրքեր պիտի չը հաստատուին, և եղածներն աւելի պիտի պարզուին իրենց տե-սակի մասին։

Յօդ. 26. 27. Տուրքն արդարութեան օրինաց համեմատ պիտի հաւաքուին և զապթիէներն տուրք հաւաքելու պաշտօն պիտի չունենան, այլ մաս-նաւոր պաշտօնակալաց ձեռքը պիտի լինին այս հաւաքումներն։

—

Ե. Այլ և այլք

Յօդ. 28. Թիւրք լեզուի հետ միասին հայերէն լեզուն ալ պաշտօնական պիտի լինի և ամեն պաշ-տօնական հրատարակութիւնք երկու լեզուներով պիտի լինին։

Յօդ. 29. Պաշտօնական շրջանակաց գրագիրներն և պաշտօնեաներն կէս հայ կէս թիւրք իսլամ պի-տի լինին։

Յօդ. 30. Վարչական ժողովոյ անդամներն, երկու ազգերն առանձին առանձին պիտի ընտրեն ազգի կողմէ։

Յօդ. 31. Առանց յանցանաց ոչ մի պաշտօնեայ պաշտօնանկ չը լինիր. վարձատրութիւններն ար-ժանաւոր կերպով պիտի լինին։

Յօդ. 32. Պաշտօնէից պատասխանատուութեան մասին յատուկ կանոնագիր մը պիտի խմբագրուի։

Յօդ. 33. Կարնոյ նահանգն աշխարհագրական նոր բաժանում պիտի լինի։

Յօդ. 34. Նոր օրինագիրք պիտի շինուի, տաճ-կաց չերիէն դուրս և եւրոպական օրինաց համա-ձայն։

Յօդ. 35. Քրիստոնէից և իսլամաց մէջ եղած դաւք դատարանները պիտի դատեն։ Քրիստոնէից ժառանգական գործոց պիտի չը միջամտէ տաճ-կաց խ ա ս է մ ը (կրօնական օրինաց համեմատ)։

Յօդուած 36. Պաշտօնէից կանոնաւոր թոշակ պիտի վճարուի կանոնաւոր եղանակաւ։

Յօդ. 37. Նահանգի եկամուտէն բոլոր ծախսերն հոգացուել է վերջ մնացորդն պէտք է յանձնուի տէրութեան գանձուն։

Յօդ. 38. Հողային խնդիրներն կարգադրելու համար հայերէ և թիւրք իսլամներէ խառն յանձնաժողով մը պիտի կազմուի։

Յօդ. 39. Տգէտ և մոլեռանդ մահմետական կրօնական պաշտօնեայներն մասնաւոր հսկողութեան ներքև պիտի առնուին, որպէս զի հոգւոյ փրկութեան պատրուակաւ ատելութիւն չը սերմանեն։

Յօդ. 40. Ներելի չէ 20 տարի չը բացողներու կրօնափոխութիւն, աղջիկ կամ կին առևանգողներն սաստիկ պատժի պիտի ենթարկուին։

Յօդ. 41. Քիւրդերն ու բոլոր անոնց նման թափառական ցեղերն զինաթափ առնել։

Յօդ. 42. Քիւրդերու ցեղաբանութիւններն ցը բուել և նոցա առանձին տեղեր հող տալ՝ որ աշխատութեամբ ապրեն։

Յօդ. 43. Քիւրդերու, չէրքէզներու և զանազան հարստահարիչ ցեղերու գլխաւորներն հանել երկրէն և Արաբիոյ խորերն աքսորել անդարձ կերպով։

Յօդ. 44. Նոցա պաշտպաններն երկրէ դուրս հանել։

Յօդ. 45. 46. Զօրքերն անհատներու տուն բընաւ չը բնակեցնել, այլ զօրանոցներ շինել, նոյնպէս զինուորքն անձամբ կամ իրենց գլխաւորներն ժողովրդէ ուտելիք չը պահանջեն, այլ տեղական իշխանութիւններն հոգան նոցա պէտքը։—

Ահաւասիկ համառօտ կերպով կը հաղորդեմք կարնոյ գաւառի առաջարկութիւններն. ամեն մէկ յօդուած պատճառաբանեալ է.. բայց իմ ժամանակս չէր ներեր ամբողջն օրինակել և կը ցաւիմ։

Այս ծրագիրն, ինչ որ ալ ըլլայ իւր պակասութիւններն, խիստ հարկաւոր է. և մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանի է սա կէտերուն համար թէ՝ բոլորովին կը ջրէ Սալիզարիի այն առարկութիւնն որով կիմացնէր թէ առանց Տաճկաստանի գանձային բարեկարգութեան Հայաստանի համար բարենորոգում պէտք չէ յուսալ. թէ ինք նավարութիւն միակ մինջոց է բարենորոգմանց և ժողովուրդը զայն կը փափագի, կամ լաւ ևս կը պահանջէ. թէ՝ հայ ժողովուրդը շատ նրբամիտ կերպով կը շարժի, ջանալով որ չէ թէ թիւրք տարրն իրեն ստորադասելի անէ, այլ ինքն անոր իրաւանցն մասնակցի։

Այժմ կը սպասեմք միւս գաւառաց տեղեկագրերու. պատրիարքարանն գործելու ընդարձակ ասպարէզ ունի. ժողովրդի այս առաջարկութիւններն որ ուղղակի Դրան քմահաճներու ներկայացուած է, ի ձեռին ունենալով 61 յօդուածի գործադրութիւնը պիտի պահանջէ։

Այս առթիւ ուրախ եմք որ Ներսէս սրբազան եւրոպական ներկայացուցիչներու համարումն վայելած է և պատկառելի եղած. այս շաբաթ Գերմանիոյ, Հոլանդիայի և Ցունաստանի դեսպաններն միասին այցելութեան եկան նորին Սրբազնութեան. Սա յայտնի է թէ եւրոպական կառավարութիւնք այժմ զմեզ կը նկատեն ոչ թէ մուրացիկ ազգ մը այլ Տաճկաստանի կարևոր քրիստոնեայ տարրն ուղղէ չուզէ դեր մը պիտի խաղայ Արևելեան խնդրոյ ապագայ դարձուածներու մէջ. ուստի երբ մեք կը մօտենամք Եւրօպացոց, նոքա ևս մեզ կը մօտենան։ Շատ խոհեմ և իմաստուն կերպով շարժելու պէտքն զգալի է։

61-որդ յօդուած անուամբ կարմիր տետրը (զոր ձեզ յղած էի որ շատ նշանաւոր եղաւ լորդ Քարնարվոնի խօսքերու մէջ, իբր պատրիարքարանի պաշտօնական մէկ հրատարակութիւնը) իւր շարունակութիւնը քիչօրէն պիտի տեղի ունենայ. 1878 յունվարէ սկսեալ մինչև ցվերջ օգոստոս կատարուած և կատարուելիք հարստահարութիւններն պիտի պարունակէ։ Արդէն այս շաբթու բաւական գրութիւններ հարստահարութեանց վերաբերեալ խրկուեցան առ պ. Պրայս, որոյ բարեկամ մարքիզ օֆ Պաթն հոս էր։ Բէրլինի վեհաժողովէ շատ յառաջ պ. Պրայս մի մեծ և բազմաձախս հացկերոյթ անելով հրաւիրած էր 'ի Լ.օնտոն իւր բարեկամներն և Հայաստան արած ճանապարհորդութիւնը նկարագրելով ջերմ պաշտպան հանդիսացած էր հայոց. օֆ Պաթն այն օրն գեղեցիկ կերպով խօսած էր ի նպաստ մեզ. այս պատճառաւ լաւ ընդունելութիւն գտաւ. մեկնելէ երկու երեք օր յառաջ «Իշխանաց կղզին» «Daily News»-ի թղթակցի տունն գտնուելով, երևելի հայ վաճառականներն այցելութիւն տուին նմա և պէտք եղածն խօսեցան։ Լորդը շատ գոհ եղած է ու մեկնելէն յառաջ իւր լուսանկարն ընծայելով պ. Զերազի շնորհակալութեան գիր մը կը գրէ նմա, յորում կը յայտնէ թէ մեծապէս շնորհակալ է Կ. Պոլսոյ հայերէն գտած ընդունելութեան մասին և թէ ինչ որ կարող է անել հայոց դատին համար պիտի անէ։—

Օֆ Պաթն խոստովանած է թէ Արևելեան խնդրոյ դարձուածներու մասին և մանաւորապէս հայոց հարցի վրայ այնքան նոր տեղեկութիւններ ստացած է պ. Զերազէ որ շատ գոհ է. այդ տեղեկութիւններն անծանօթ էին իրեն և թէ օգտակար պիտի լինին պաշտպանած հարցի մասին։

Անցեալ նամակաւ ասացի թէ Հայ երիտասարդութեան պատգամաւորութիւն մը լորդի ներկայացաւ և երկարօրէն տեսակցեցաւ հայկական խնդրոյ վրայ, կը հաղորդեմ երիտասարդութեան ներկայացուցած ուղերձի թարգմանութիւնը։

—

«Միլորդ. Հայկական դատի համար ձեր մեծութեան ցոյց տուած համակրանքը համարձակութիւն կուտայ մեզ, յանուն Կ. Պոլսոյ Հայոց, բարի գալուստ մաղթել նմա ի մեր յորմունս։

«Զանխուլ չէ ի մէնջ, Միլորդ, թէ ձեր մեծութիւնը իւր ջանքերն միացուցեր է Անգղիոյ մեր բարեկամաց աշխատանաց բարւոքելու համար այն վիճակն, կը որ ծանրանայ մեր եղբարց վրա. երջանիկ եմք ապաքէն, Միլորդ, որ կրնամք ներկայ առիթէն օգուտ քաղել մեր խորին երախտագիտութիւնը յայտնել առ ձեր մեծութիւն յանուն մեր և յանուն Հայաստանի մեր եղբարց։

«Հայ ազգն ևս իւր կողմէն, մի դարման իւր այդ տխուր վիճակի, դաստիարակութեան զարգացման մեծապէս կաշխատի, ձեռամբ բազմաթիւ ընկերութեանց, որք թէ ի Հայաստան և թէ 'ի Սիլիկիա նախակրթական և երկրորդական դպրոցաց թիւն կը բազմացնեն, կը բարւոքէն զանոնք։

«Բայց նոյնպէս յոյս ունիմք նաև քրիստոնեայ ու քաղաքակիրթ Եւրօպայի վրա, ինչպէս և բարի դիտաւորութեամբ տոգորուած անձանց վրա, որք ի Մեծ-Բրիտանիա յաճախ իրենց ձայն յօդուտ բազմաչարչար ժողովրդեան մը բարձրացնելու մարդասիրութիւն ունեցան։

«Ձեր մեծութիւնը գրաւած է առաջին աստիճանները մեն ի մէջ այն լուսաւոր մտաց որք մարդկութեան և քաղաքակրթութեան օգուտը մասնաւոր շահերէ վեր կը դասեն։

Զայց ելաք դուք, Միլորդ, Օսմանեան աշխարհի և կարող եղաք ի մօտոյ ուսումնասիրել այն արեւելեան խնդիրն որ տակաւին այնքան անկատար կերպով ծանօթ է արևմտից։

«Քաղցր է մեզ յուսալ, Միլորդ, թէ մեծութիւն ձեր ի մեծահամբաւ հայրենիս վերադարձին, յօժարակամ պիտի լինի ամեն ինչ ակներև պարզել և իւր ազնիւ ջանքերն չնորհել ի պաշտպանութիւն իրաւանց ազգայնութեան հայոց։»

—

Զը մոռնամք յաւելու թէ օֆ Պաթն Ռուսիոյ տէրութեան և քաղաքականութեան ջերմ բարեկամներէն է. Կ. Պոլսոյ ռուսական դեսպան իշխան Լ.օպանօֆ երեք օր զնա իւր ապարանքն իւր ընկալեց։

Մեր թերթերէ մին հաղորդեց թէ Լէյարտ սաստիկ նեղացեր է թէ երեսփոխանական ժողովոյ և թէ ազգին առ ազատական մասն Անգղիոյ ցոյց տուած համակրանաց, և թէ այս նեղութիւնը Պատրիարքին ալ հաղորդեր է։ Սակայն «Մասիս» պաշտօնապէս կը հերքէ այս լուրը։

Ըստ մեզ Լէյարտ պէտք է, իբր անգղիացի գոհ լինի որ ազատական մասի ընթացքն (թէպէտ և Լէյարտ ալ Ուիկ է) կը պահպանէ Անգղիոյ պատիւն Արևելից մէջ։

Զէյթունէն նոր տեղեկութիւն չը կայ։ Զէյթունէն մեկնած են բարեկարգիչք տեղական յանձնաժողով մը կազմելով և զի Զէյթուն խիստ քիչ տաճիկ կայ հեռաւոր տեղերէ տաճիկներ բերեր տուած են և յանձնաժողովոյ մէջ դրած են։

Խիստ ստոյգ տեղեկութիւն ունիմք թէ, Զէյթունի Պապիկ իշխանը 500 զօրքերով լեռներն ամրացեր է և տեղական իշխանութեան իմաց տուեր է թէ պիտի յարձակի Զէյթունի մէջ օսմանեան զօրաց վրայ և զանոնք վանէ, եթէ չընդունուին Զէյթունցւոց պայմաններն ու զօրքերն ինքնին չը քաշուին։ Այժմ բոլոր Զէյթունի յոյսն Պապիկ իշխանի վրայ է։ Թիւրք կառավարութիւնը 500 լիրա օսմանցի խոստացեր է ով որ ողջ կամ մեռած Պապիկ իշխանը բռնէ։

Տիգրանակերտէն և Խարբերդէն մեր առած լուրերն շատ գոհացուցիչ չեն. երկպառակութիւնը կը տիրէ ժողովուրդի մէջ. Սրուանձտեանց վարդապետ և Պոյաճեան մեծ դժուարութեան մէջ են. մի բարեկամ Տիգրանակերտէն հետևեալ տխուր տողերն ինձ կը գրէ «Տիգրանակերտ հասնելէս ի վեր կարի խռովեալ է հոգիս. էհ, կրնան եղեր անպիտան առաջնորդները մէկ զարնելով ազգի մը յոյսն կործանել. թէ Խարբերդ և թէ հոս անցեալ տարիներէ խիստ տարբեր են. ազգային ներկայ ահեղ օրեր ու խնդիրները չեն ազդեր ասոնց. երկու տեղն ալ սարսափելի է խռովութիւնը, յատուկ առաջնորդաց ձեռքով յարուցուած. ամբոխ, կիրք և տգիտութիւն փոխանակ օրինակ և օգտի հասարակաց կը թագաւորեն. վայ ազգի բաղդին որ այսպիսեաց ձեռքն է մնացեր. ընկերութիւնները իրենց գործէք են բրած, ժողովուրդը իրենց նետ ու վահան. ազգասիրութիւն ալ չեփորի տեղ կը հարկանեն, և բոլոր միամիտ ժողովուրդը մարդամեքենայ զօրաց բանակի մը պէս կը շարժեն և կը կռուեցնեն։ Տեղւոյս ընկերութիւնները այս վիճակին մէջ են, նոյնպէս ժողովուրդն։ Կանխամ ու կը ցաւիմ առաջնորդաց ըրածին, վարժապետաց ըրածին և ժողովրդեան կրածին վրայ։

Քոմիտէրը դեռ գործ մը չէ ըրած. ստուար բազմութիւն ժողովրդեան լցուած է Տիգրանակերտ, բողոքներ կուտան։ Մանաւ էֆէնտին Մէրտին գնացեր է ուր Միւթասարեֆի չարիքը կը քննէ և քրդաց ու արաբաց արարքը, որք մօտ օրերս քանի մը գեղ այրեր են, և կըսուի թէ 40-էն աւելի մարդ սպաներ են։

Տաւրոսէն կը հաղորդեն թէ Տէվրիշ բաշա հրաման ընդուներ է անմիջապէս զարնել քիւրդերը և Ռումէլիի գաղթական տաճիկները հոն լեցնել։

Կարնոյ հայերու քաջագործութիւններն բաւական աղմուկ պատճառեցին հոս. Ս. Պատրիարքի մտատանջութիւն կուտան. թիւրք թերթերն կրակ կտրած են։ Ահաւասիկ եղելութիւնը. ինչպէս որ կը պատմեն պարսիկ տղայ մը. հայ աղջկան մը պատիւը կարատէ. պարսիկը կը ձերբակալուի, բայց հայք գիտնալով որ նա իսլամ լինելով կամ կարձակեն, կամ կը փախցնեն, կը պահանջեն որ անմիջապէս դատաստան լինի. ասոր վրայ վէճ կը ծագի հայոց և պարսից մէջ. հայք կը յարձակին պարսից վրայ. կառավարութեան զինուորներն կը հասնեն, հայերն նոցա վրայ ևս կը յարձակին և երեք զինուոր կը վիրաւորեն։ Կուսակալը կուգայ կը հանդարտեցնէ։ Կ. Պոլիս երեք հեռագիր հասած է, մին կառավարութեան կողմէ, մին պարսից հիւպատոսի կողմէ առ իւր դեսպանատունն, միւսն մեր առաջնորդէն առ պատրիարքարան։ Բ. Դրան հեռագիրը լմա ծանօթ չէ, սակայն պատրիարքարան և պարսից դեսպանատունը հասած հեռագիրներն բաւական իրարու հակառակ են։

Ահաւասիկ Կարնոյ առաջնորդի հեռագիրն զոր «Մասիս» կը հրատարակէ «երէկուան օրը՝ (յուլիս 2) Կարին գտնուող 5—600 պարսիկք՝ սպառազինեալ՝ ԿԷՆՉ—Պալի ըսուած շուկայն մեր ազգայնոց վրայ բռնանալով 15 անձ վտանգաւոր կերպիւ վիրաւորեցին. նոյն պահուն երկու կողմէ ալ բազմութիւնը շատցաւ, բայց կառավարիչ փաշային շնորհիւ առաջն առնուեցաւ։ Այստեղի պարսիկները կը սպառնան սաստիկ գէշութիւն ընել մեր ազգայնոց։ Մանրամասնութիւնք նամակաւ։

Իսկ պարսից դեսպանատունը եկած հեռագիրը, զոր կարդացի բնագրին մէջ, կը մեղադրէ հայերը, թէ յուլիս 2-ին հացի վաճառման ժամանակ առիթ մը գտնելով պարսից հետ կռուի կը բռնուին. նոցա վրայ կը յարձակին, խանութները և շուկայները պրտելով կը սկսին ծեծել պարսիկներն, զինուորներն կը հասնեն հայք նոցա ալ կը դիմադրեն և այդ ժողովուրդը որ այնքան աղմուկով ինքզինքն հարստահարեալ կասէ և բարեկարգութիւն կը պահանջէ այսպիսի բռնաւորական գործեր կանէ և այնպիսի նշաններ ցոյց կուտայ որ նպատակներ ունին. կայսերական զօրաց վրայ կը յարձակին բէվօլվէրներով. կառավարչին չեն անսար. ևս եղելութիւնը միւս հիւպատոսաց ալ հաղորդելով բողոքեցի. ամեն կողմը յայտարարութիւն անել տուի թէ այլ ևս վստահութիւն չունիմք (պարսիկներն) հայոց վրայ. կը խնդրեմք ի ձենչ որ մեր արտաքին գործոց պաշտօնատան հաղորդէք։

Հեռագրին կարևոր մասերն ասոնք են. ինչպէս երկու հեռագիրներէ կը տեսնուի հիւպատոսը բոլորովին հայերն մեղապարտ կանէ, իսկ առաջնորդարանը պարսիկներն։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար թղթատարի կը սպասուի։ Հեռագիրներն կը շարունակուին։

Քանի մը օր առաջ պարսից դեսպանն Պատրիարք սրբազանին գալով երկար տեսակցութիւն մը արած էր և սիրալիր ընդունելութիւն գտած, անմիջապէս վերջը այս դէպքը տեղի ունենալն ցաւալի է, եթէ խնդիրն միայն տաճկաց վրայ լինէր շատ ուրախ պէտք է լինեմք. բայց քանի որ օտարազգիներ են պարսիկներ, մանաւանդ բազում հայք կան Պարսկաստանի մէջ կը վտանգամ որ այս դէպքն տեղի ունեցեր է։ Սակայն և գոհութիւն ունիմք որ այս դէպքն փոքրիկ ազդարարութիւն մը պիտի լինի, թէ հայք ևս կարող են ի հարկին ինքզինքնին պաշտպանել ուստի ըստ այնմ շարժելու է։

«Մասիս» հետևեալ խորհրդածութիւնը կանէ զկը յուսամք որ Կարնոյ իշխանութիւնք գոնէ կայսերական Քոմիսէրներուն ներկայացութիւնէն ակնարկելով անաչառ ընթացք մը բռնեն այս գործին մէջ, և Հայոց իրաւունքը կոչնակալութեան զոհ չերթան։

Երեսփոխական. ժողովը յուլիսի 6-ի դռնփակ նիստ անելով կրկին Հայաստանի խնդիրներով զբաղեցաւ, բարենորոգմանց յանձնաժողովոյ տեղեկագիրն լսեց և յանձնաժողովոյ հետևեալ վստահութեան քուէ տուաւ։

«Ազգային ժողովն իւր բարենորոգմանց յանձնախմբին տուած տեղեկութիւնները լսելով հաւանեցաւ անոր ամեն գործոց ու համոզուեցաւ որ Ս. Պատրիարքը հայրն և իւր յանձնախումբն իրենց պաշտօնին մէջ կարելին ի գործ դրած են։»

Պ. Զմչկեան և պ. Քօչարեանց հոս հասած են մի շաբաթէ, քիչ օրէն կը մեկնի։ Դերասանուհիներ, դերասաններ և հեղինակութիւններ ու թարգմանութիւններ ի ձեռս բերելու խօսք կայ։

Պոլսոյ մէջ երկու դերասաններ կան, որք կարծեմ ձեզ անծանօթ չեն, մին պ. Ֆասուլեաճեան և երկուքն ալ Ն. Պոլսոյ ժողովուրդն չափազանց գոհ ըրած են, և մեծ ցաւ է մեզ եթէ մեզմէ յափշտակէք, զի ալ ոչ ոք ունիմք։ պ. Ադամեան սիրահարական դերերու մէջ մեծ կատարելութիւն ունի. երբ նա խմբի մը մէջ գտնուելով տեսարան կեղէր ժողովուրդը ուրախութեամբ կը վազէր ի թատրօն, Եթէ չեմ սխալիր պարոններն Տփխիս երկար կեցած և Տփխիսի բարբառն իրենց համար դժուար չէ. մեր դերասանուհիներու մէջ փոքրիկ Վիրգինէ Գարագաշեան մը կայ որ շատ սիրելի է հայ և տաճիկ հասարակութեան։ Կը յուսամ թէ պ. Ադամեանց եթէ գայ գոհ պիտի լինիք։

Սակայն եթէ ուրիշ դերասաններ բերեն, ինչպէս են պ. Մնակեան և այլն, պէտք է նոցա համար կամ Պոլսէն դերասանուհի բերել միասին, կամ ձեր դերասանուհիներն միջնադարեան երկաթէ զգեստներով պատսպարել, պատճառն այն է որ մեր պարոնայք դերասաններն և թատրօնի տեսուչներն դերասանուհիներ ծեծելու սովորութիւն ունին։

Երբ Կ. Պոլսոյ մէջ 15—20 տարիներ առաջ հայ դերասաններու խումբ կը կազմուէր օրիորդ Արուսեակ կը փայլէր, Ա. հայ դերասանուհին էր մեք այն ատեն փոքրիկ տղայներ էինք և կը յիշեմք թէ ինչ աքանչացմամբ կը խօսուէր, օրիորդ Արուսեակին վրա. օրիորդը կըլլայ տիկին Պէլերճեան. անձնական տկարութիւնք վրա կը հասնին և երկար ատեն թատերաբեմին վրա այլ ևս չերևիր. վերջին ատեններս մի քանի ներկայացմանց մէջ ի հանդէս կելլէ. իւր ժամանակակիցներն կը դիմեն տեսնել իրենց սիրելի դերասանուհին մի անգամ ևս, մեք կերթամք լսել այդ հայ Տէժազէն, սակայն երբ Տէժազէի վերջի ներկայացման դուքսերու, աղնուականներու և ընտիր երիտասարդութեան մը բազմութիւնը կը ծափահարէր, հայ դերասանուհին իր ընկերներէն կը գանկոծուի և արտասուելով օթեակ մը կիյնայ։

Ներկայացման պահուն տ. Արուսեակ անհանգիստ մնելով կը խնդրէ որ իւր դերն ուրիշ օրիորդ մը կատարէ, որ արդէն գիտեր, չեն հաւանիր և կը ծեծեն զնա։ «Մասիսի մէջ կը գտնէք տիկնոջ նամակը։ Զարմանալին այն է որ այդ ծեծող պարոնները Թղլեան, Մնակեան և այլն, ինքն զինքնին բանաստեղծ կասեն և փափուկ զգացմանց տէր կը կարծեն զանձերնին։ Պ. Թղլեան դասատու է, Եւրոպա կրթուած, քանի մը շաբաթ առաջ ինքն ծեծ կուտէր դպրոցի տեսուչներէ և յետոյ կը բողոքէր հաշտուել, (որ չափ ալ իրենց արժանապատուութիւնը կը յարգեն որ վրէժը խեղճ կինէ մը կը լուծեն։

Հայկակ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցիշեցնում ենք մեր ընթերցողներին, որ յուլիսի 1-ից ներկայ տարվայ մինչև յունվարի 1-ը 1880 թուի կարելի է գրվել «Մշակին» վճարելով 6 ռուբլ։

***

Մեզ հաղորդում են ԷՐԶՐՈՒՄԻՑ, որ անգլիական տէրութիւնը նշանակել է կապիտան Ալէկտօնին իր հիւպատոս Վանի մէջ։

***

Լրագիրները հաղորդում են որ Էրզրումի մէջ անկարգութիւններ են պատահել հայերի և պարսիկների մէջ։ Շարժառիթը եղել է այն որ պարսիկները բռնել էին մի հայ աղջիկ կամենալով նրան մահմետականութեանը դարձնել։ Խաղաղութիւնը վերականգնեցնելու համար բոլոր միջոցները գործ դրվեցան։

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՐՅՈՒԼԵՆ ԿԱՄՈՒՐՋԻ մօտ Օրբաջօվի տան մէջ գտնված Ն. Ա. ԳՕՄԱՐԱՅԿՈՒ «ՊԱՐՏԱՄՈՒՐՀԱԿՆԵՐԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ գրաւով և պարտամուրհակով ՓՈՂ է տալիս, գընում է առևտրական ՊԱՐՏԱԹՂԹԵՐ, ծախում է ներքին փոխառութեան ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ վճարը մաս մաս ստանալով, կատարում է զանազան ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Մի և նոյն տեղը գտնվում է «ԽՈՐՀՐԴԱԿՅԵԼՈՒ ԵՒ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ,» որտեղ կարելի է տեղեկութիւններ ստանալ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՔՐԻՍԱԿՆ և ԱՌԵՎՏՐԱԿՆ գործերի մասին: Գրասենեակը ընդունում է քաղաքային գործերի կատարումն իր ծախսերով, քրէական գործերի պաշտպանութիւն և ամեն տեսակ ԳՐԱՒՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆ: Ի նկատի ունենալով «ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԻ» ունեցած չափազանց ՇԱՏ աշխատանքները ցանկացողները հրաւիրվում են ԸՆԿԵՐԱԲԱՐ: Ցանկացողները պէտք է յայտնեն մինչև յուլիսի 1-ը: 5—5

Въ виду предполагаемыхъ при изданіи финансовыхъ затрудненій, редакція газеты „Трудъ" открытіе своихъ дѣйствій, равно какъ право подписчиковъ получать газету, переноситъ съ 1-го сего іюля на неопредѣленное время, не позже впрочемъ начала января будущаго 1880 г. По состоявшимся взносамъ редакція готова немедлено расплачиваться (съ тѣми изъ подписчиковъ, кои отсрочкою изданія почему-либо недовольны.) Подписка по прежнему открыта въ Тифлисской Центральной Книжной Торговлѣ Адресъ редактора, изъ неоднократныхъ заявленій мѣстной печати, уже извѣстенъ: Сололаки, Вознесенская ул. д. М. Галустова, № 110.—

Редакторъ-Издатель: *Г. Теръ-Меликсетовъ.*

Աչքի առաջ ունենալով ենթադրելի ահագին ծախսերը, «Աշխատանք» լրագրի խմբագրութիւնը իր լրագրի հրատարակութիւնը, ինչպէս նաև իր բաժանորդների լրագիր ստանալու իրաւունքը, յետաձգում է, օրէնքից նրան տուած տարեկան ժամանակամիջոցի հիման վրա, մինչ անորոշ ժամանակ, ոչ ուշ միայն թէ քան մինչ առաջիկայ 1880 թուի յունվար ամիսը: Այդպիսի յետաձգութենից անբաւական բաժանորդները կարող են իրանց տուած տարեկան վճարները իսկոյն և առանց յետաձգութեան յետ ստանալ խմբագրութենից: Ստորագրութիւնն ընդունվում է, ինչպէս էլ առաջ, Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում: Խմբագրի հասցէն. Սօլօլակ, Վազնէսէնսկի (Համբարձման) փողոց. տուն Մ. Գալստեանի, № 110.

Խմբագիր-Հրատարակող Գ. Տէր-Մելքիսեդեկեանց.

Երևանեան Հրապարակի վրա ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ կարավանսարայի դէմուդէմը № 11. տան վերի յարկում վարձով տրվում է մէկ ԴԱՀԼԻՃ ծառայով, լաւ կարասիքով և առաւօտեան սամովարով. դահլիճը մի բալկօն ունի իր առաջ: Գինն է ամսական 40 րուբլ: Բացի դահլիճը մի և նոյն տանը վարձով տրվում են նոյնպէս առանձին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ կարասիքով, ծառայով, սամովարով և լուսաւորութենով. այդ սենեակները ամսական արժէն 25, 20 և 15 րուբլ: Այդ սենեակներում կարելի է նոյնպէս ընկերով բնակվել: Հարցնել մի և նոյն տան դրան առաջ միրգ ծախող ՅԱԿՈՎԲԻՆ:

ՋԱՒ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԸ» ստացել է

1 Սրուանձտեանց-ԹՈՐՈՍ ԱՂԲԱՐ 1 ր. 25 կ.
2 Ս. Մանդինեանց-ԿՐՕՆՔ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆ 1 ր. —
3 Բժիշկ Ա. Բաբայեանց ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ 1 ր. —
4 Ա. Բահաթրեանց - ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԻ — 25 կ.
5 Երկաթէ ԴԻՄԱԿՈՎ ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ 1 ր. —
6 Ց. Շիշմանեանի - ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ Ա. 1 ր. 15 կ.
7 Փարոս 1879 — — — - Թ. 1 ր. —

ՍԱԼԻՅԵԼԵԱՆ ԱՏԱՄԻ ԲԸԺՇԿԵԼՈՒ ՄԻԶՈՑՆԵՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԲԺԻՇԿ Լ. Ի. ԼԻԴԵԼԳԻՅԻՄԻ թոյլ են տրուած Մոսկվայի ՐԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ: Այդ միջոցները մեծ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆ գտել և առաջարկվում են իբրև ԱՄԵՆԱԼԱՒ առողջապահական ՄԻԶՈՑՆԵՐ բերանի և ատամների համար: Կարելի է ԱՏԱՄՆԵՐԸ պահպանել ՓՕՇԻՆՆԱԼՈՒՑ, սառեցնում են ԼՕՐՁՈՒՆՔԻ ՔԱՐԸ և վատ ՀՈՏԻ առաջն են առնում:

Ատամնաբոյժ բժիշկ Ա. Ի. Ա-դելգէյմի ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏԸ գտնվում է ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒԶՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ տանը:

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ա. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ և անդրկովկասեան գլխաւոր ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ: Ծախողների ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՋԻՋՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ:

Ստացվել է Բօստօվից ՅՈՐԵՆԻ ԵՒ ՀԱՃԱՐԻ ալիւր ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ: Հարցնել ՍԻՏՕՎԻ պահեստում, Կամենդանտսկայա փողոցի վրա: 3—10

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»

Վերնագրով պատկերազարդ հանդէսի ներկայ 1879 ամի տեսը հրատարակվեցաւ և ուղարկվեցաւ պատուելի բաժանորդաց:

Տփխիսում կարելի է ստանալ պ. Գրգորեանցի և պ. Իսրայէլեանցի գրավաճառանոցներում:

Ցանկացողքն ունենալու այդ հանդէսը թող փութան գնելու, ըստ որում ծախու մնացել է փոքր օրինակ (90 միայն):

Գինն է 1 րուբլի:

Ցառաջիկայ ամի «ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդէսն կունենայ երկու տեսը, որք կը հրատարակվին յունվարին և յուլիսին: Բաժանորդագրութեան գինն է 2 րուբլի:

Վերոյիշեալ գրավաճառանոցներում կարելի է ստանալ նաև «ՀՍԿԱՑԱԿԱՆ ՁՈՒՌԵՐ» վերնագրով պատկերազարդ վէպը: Գինն է 10 կ. ծախու մնացել է նոյնպէս փոքր օրինակ (300 միայն):

Մոզդոկի Հայոց երկսեռ ուսումնարաններում հարկաւոր է մի ուսուցիչ Հայոց լեզուի, 24 դասի համար տարեկան 5—600 ր. ռոճկով:

Ալէքսանդրօպոլի վիճակային դպրոցի պատրաստական դասատանց համար նոյնպէս հարկաւոր են երեք ուսուցիչ 24 դասի համար տարեկան 4—500 րուբլի ռոճկով: Ցանկացողները կարող են դիմել վերոյիշեալ ուսումնարանների վարչութիւններին կամ պ. Նիկ. Տէր-Գևոնդեանին Կենտրոնական Գրավաճառանոցում: 2—3

ԿՕՄԻՍԻՈՆԻ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ համար 1867 ին Վիեննա հիմնեալ ՄԵՐ ՏԱՆԸ ՄՂԿ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՆ Ալ բացված է ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ քարավանսարայում № 16. Եւրոպայի ընտիր ֆապրիկաներէն զանազան տեսակ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ բերել տալու պայմանաւ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ պատրաստ ենք: Ցանկացող պարոնայք ապրանաց օրինակները կարող են տեսնել առաւօտեան ժամը 9-էն մինչև 2 և 5-էն մինչև 7:

Շահինով և Բօբովիչ.

4—10

ՅՈՒԼԻՍԻ 20 ՏԵՂԵԿԱՑՈՑՑ ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ
(Յուլիսի 19-ին)

	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	8	55
Հին 82 պր. մ. արժ. 1000 մ.	1465	20
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1230	—
Վիդրիչնի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	241	—
Երկրորդ 5% վիդրիչնի »	238	—
Մարսելի կուրսը 264—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի	9	70
վրա	105	19
Վենայի կուրսը արժէ 113 դ.	100	—
Դաւրեժի բարաթը . . .	5	40
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	320	—
Փոթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	102	—
Շաքարը բրօցկու . . .	6	95
» միւս տեսակը . .	6	90
» չաքար աւազը. .	5	50
» տրանզիտը . . .	5	40
» մաքսը վճառած .	12	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից . . .	8	
Միւս տեսակը հին սերմից.	7	80
Բուրդը թուշի. . . .	7	50
» թարաքամի . .	4	20
Ալիւրը Շորագալու . .	2	10
» Երևանի . . .	—	—
Գարին	1	20
Մոմը բնաճարպի (стеар.)	12	60
Մետաքսը Նուխվայ. .	150	—
Կախեթունը. . . .	120	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	40	—
Ֆրիզոնը (լասը) Ագուլեաց	65	—
Կոֆէն մոկօի	27	—
» լիւանի. . . .	22	—
» Մանտինիյօն . .	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները .	1	
Ռուսաստան . . .	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա. . . .	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծնողականների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կոպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Առանձին սենեակներում ամիսը 30—50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 9½ մինչև 11 ժամ առաւօտեան, Բժշկապետ Անանով:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փոթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րոպէ առաւօտեան: Մինչև Միխայլօվո (խուռն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րոպէ:

	առաւօտ:	երեկոյեան.
Թիֆլիսից . .	9. 21	5. 18
Գօրի . . .	11. 58	9. 43
Միխայլօվո. .	1. 29	11. 59
Ռիոն. . . .	6. 47	
Փոթի . . .	9. 40	

	առաւօտ:
Փոթիից. . .	9. 13
Ռիոն. . . .	12. 13
Միխայլօվո . .	5. 39
Գօրի . . .	7. 5
Թիֆլիս. . .	9. 31

		1. 37
		4. 8
		7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

ՏԵՂԵՐԻ ԳԻՆԸ՝ ԹԻՖԼԻՍԻՑ

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ. .	90	68	38
Գօրի . . .	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ. .	5. 22	3. 92	2. 18
Ռիոն . . .	9.	6. 75	3. 75
Փոթի. . .	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փոստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7: Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փոստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բացի տրակտից՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Փոթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր: Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի: Բելիկովիչի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	Կոպ.
Բաց նամակ արժէ .	2
Ռուսաստան և Եւրոպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ. .	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան . . .	7
Հնդկաստան . . .	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը ժամը 9-ից մինչև 1 ժամը կէսօրից յետոյ:

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հիւանդութիւնների, Ստավսկի վեներական և կաշուի հ., Գօրալեվիչ ներքին հ., Բօտինեանց կանանց և երեխայոց հ., Քուչարեանց վիրաբուժական և կանանց հ. օպերացիական մասը:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ վիրաբուժական հ., Բէյլիս աչքի հ., Ա. Բախուտով մանկաբարձական, կանանց, և մանկական հ., Վերմիշէվ ներքին հ., Բաբաեվ ջղային և հոգեկան հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Ստավսկի վեներական և կաշու հ., Պոմէրանցով կրծքի հ.:

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Բօտինեանց կանանց և երեխանց հ., Քուչարեանց սիֆիլիտական և մրջային գործարանների հ., Բաբաեվ ջղային և հոգ. հ.:

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Ա. Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխանց հ.:

Շաբաթ. Մինկեվիչ վիրաբուժական հ., Բէյլիս աչքի հ., Ստավսկի վեներական և կաշու հ., Վերմիշէվ ներքին հ., Բաբաեվ ջղային և հոգ. հ.:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ. Երիտասարդներից մին. Նամակը չենք տպի, որովհետև չարժէ բանակռիվ սկսել այդպիսի չնչին հարցի պատճառով:

—ԹԻՖԼԻՍ. Ն. Զ. Նամակը կը տպենք հետևեալ համարներից մէկում:

—ԹԻՖԼԻՍ. Ծխատէր. Կարդացէք վերևի պատասխանը:

—ԳԱՆՁԱԿ. *** Գաւառական ֆելիետոնը չի տպվի, ոչինչ արժանաւորութիւններ չունի:

—ԴԱՐԱՋԻՁԱԳ. Օ. Ֆ. Ստացանք վիպասանութիւնը: Կը կարդանք և կը պատասխանենք: Միւս յանձնարարութիւնները չենք կարող կատարել:

Дозволено Цензурою 19 Іюля 1879 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона